

Новий Заповіт Валентина Негалевського

Переклад волинським шляхтичем Валентином Негалевським Нового Заповіту мовою, наближеною до тогочасної української. Зроблений 1581 р. в селі Хорошеві, неподалік від Острога.

Про самого перекладача маємо небагато інформації. Зберігся документ, який свідчить, що В. Негалевський у 1582 р. виступав у Кременецькому гродському уряді як приятель і повірений шляхтянки Настасії Воронецької у справі вбивства її чоловіка людьми князя *Андрія Курбського*. В. Негалевський, імовірно, бував в Острозі, мусив знати, що острозькі книжники готували до друку повний корпус біблійних книг старослов'янською мовою. У 1580 р. в Острозі був виданий *Новий Заповіт із Псалтирем* як частина майбутньої повної Біблії, а також "*Книжка...*" *Тимофія Михайловича*, алфавітно-предметний покажчик до Нового Завіту. В. Негалевський міг бути ознайомлений із цими виданнями і дійти висновку, що мова книги не зовсім зрозуміла навіть для освічених людей. Це могло спонукати його до перекладу новозавітних текстів, які в Україні того часу мали найбільше поширення. Тим більше, що на Волині існувала вже традиція перекладу новозавітних текстів розмовною мовою. Зокрема, неподалік від Хорошева, у Дворецькому Свято-Троїцькому монастирі, у 1556 р. почалася робота над перекладом євангельських текстів, який із часом став відомий під назвою Пересопницького євангелії.

Переклад В. Негалевського був розрахований не лише на священнослужителів, а й на світських людей.

У роботі В. Негалевський користувався польським перекладом Нового Завіту, який зробив та видав протестант-антитринітарій Марцін Чеховиц. Це дало підстави деяким

дослідникам вважати, що перекладач теж був протестантом. Однак оформлення роботи свідчить, що вона була розрахована на українських православних читачів.

У передмові до свого перекладу В. Негалевський писав, що здійснив свою роботу "... за намовою й наполяганням багатьох вчених, богобоязливих, слово Боже милуючих людей, які по-польськи читати не вміють, а, читаючи по-слов'янськи письмом руського викладу, слів не розуміють". Перекладач також зазначав, що віддає цю працю на "розсудок інших", більш учених людей. Із передмови можемо зробити висновок, що в той час в Україні й, зокрема, на Волині було чимало грамотних людей, які користувалися "письмом руського викладу", тогочасною книжною українською мовою. Вони не знали польської мови, погано розуміли старослов'янську. Саме на них і був розрахований переклад В. Негалевського.

В. Негалевський, здійснюючи переклад, вважав, що самостійне опанування змісту Біблії – важливий крок у пізнанні Бога. Тому свою працю адресував "кожному побожному християнину, бажаючи його зробити учасником властивого розуміння слова Божого". Із маргінальних записів на сторінках збереженого примірника цієї книги видно, що її читали православні віруючі – пресвітер Леонтій, священник Гапон, запорізький козак із Канева Гавриїл Крутневич.

Переклад Негалевського став своєрідною відповіддю на *Острозьку Біблію*. Перекладач свідомо користувався розмовною мовою, певним чином протиставляючи свій твір перекладам біблійних книг мовою старослов'янською.

Література: Кралюк П. М., Торконяк Р., Пасічник І. Д. Острозька Біблія в контексті української та європейської культур. – Острог, 2006; Кралюк П. Новий Завіт В. Негалевського як "альтернатива" Острозької Біблії // Історія музейництва та пам'ятникоохоронної справи в Острозі та на Волині. – Острог, 2006. –

С. 149-152; Левицкий О. Социнианство в Польше и Юго-Западной Руси в XVI и XVII веках. – Київ, 1882; Огієнко І. Новий Завіт в перекладі на українську мову Валентина Негалевського 1581. – Тарнов, 1921.

Петро Крالیук

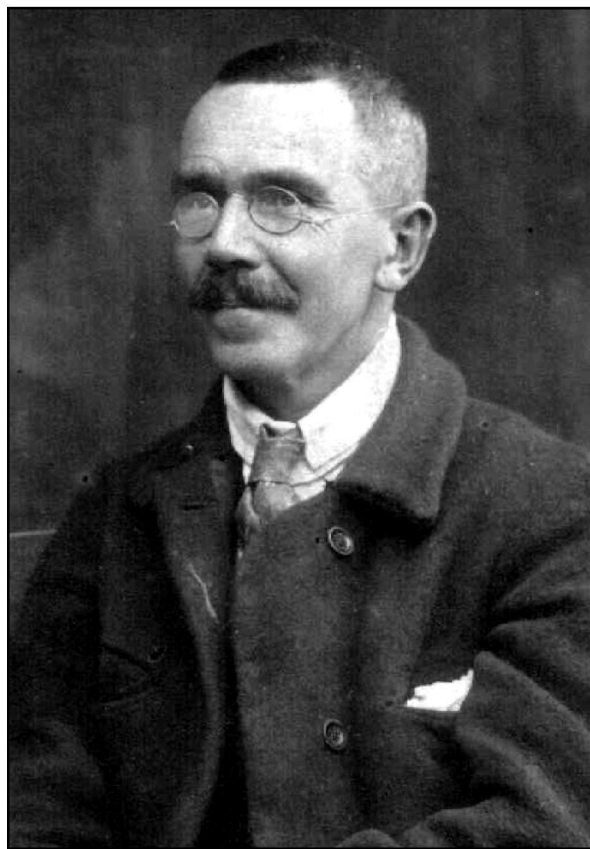
Новицький Йосиф (* 1.01.1878, с. Сермаки Подільської губернії – † 24.11.1964, м. Острог)

Народився в старовинній дворянській сім'ї Новицьких. У 1895 р. сім'я переїхала до Острога. У 1896 р. Н. закінчив Острозьку гімназію, після чого – повний курс Київського комерційного училища П. М. Натансона. На початку 1900-х рр. викладав у міському училищі м. Золотоноші (Полтавської губ.), згодом переїхав до Острога і почав працювати домашнім учителем.

Проте педагогічна діяльність не дуже приваблювала молодого репетитора, його захоплювала історія й археологія. Тому Н. вступає на археологічне відділення Московського археологічного інституту ім. Миколи II, який закінчив у березні 1916 р. зі званням вченого археолога, захистивши дисертацію “Східне питання. Аналіз формул та їх вирішення” і склавши іспити з усіх 30 предметів, які викладалися в інституті, на відмінно.

У 1917 р. Н. повернувся до Острога й очолив музей *Братства ім. князів Острозьких*. 18 червня 1919 р. при Острозькому ревкомі був створений “Тимчасовий повітовий комітет з охорони пам'яток мистецтва і старовини”, очолював який Н. Музей знаходився під опікою комітету. На виділені ревкомом кошти комітет упорядковував музей, робив водозливи, розчищав зали, ремонтував дах, розкопував підвали. Із реквізиційного відділу ревкому в музей були передані книги, картини, гравюри, фарфорові та бронзові речі.

За списком, складеним 19 липня 1919 року, музей отримав 577 експонатів. Комітет, очолений Н., взяв на облік усі архітектурні споруди Острога, яким було більше 100 років, розчищав та упорядковував їх, проводив розкопки курганів, працював у Славутському архіві.

Йосиф Новицький

У вересні 1920 р. в Острог вступили польські війська. У цей час, не порозумівшись із владою, Н. не зміг працювати у музеї в замку. Він створив власний “Региональний руський музей И. В. Новицкого”, який розміщувався в невеликому будиночку біля приміщення Російського благодійного т-ва. У Російському благодійному т-ві Н. часто виступав із лекціями на найрізноманітнішу тематику. У 1920-1930 рр. Н. намагався займатись і археологічними дослідженнями, зокрема розкопував деякі підземні ходи в Острозі, а також кургани в навколишніх селах.